

Kritik mot en överförmyndare för brister i tillsynen över ett godmanskap

Anmälan m.m.

Den 16 november 2000 anordnades godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken för AA Till god man förordnades hennes dotter BB.

CC, som är son till AA, klagade på Överförmyndarens i Färgelanda kommun tillsyn över godmanskapet. CC anförde bl.a. att den gode mannen hade fått köpa AA:s fastighet utan att han hade tillfrågats och utan att fastigheten hade värderats eller bjudits ut på marknaden. CC yrkade vidare skadestånd.

Utredning

Överförmyndarens akt begärdes in. Vid granskningen av de handlingar som enligt överförmyndaren utgjorde kopior av den begärda akten gjordes den 21 maj 2003 bl.a. följande iakttagelser.

Fastighetsförsäljning

Enligt ett köpekontrakt undertecknat den 13 november 2002 köpte den gode mannen en fastighet av AA för 430 000 kr. Kontraktet hade undertecknats med AA:s namn (säljare) och BB:s namn (köpare). En handling med överskriften "likvidavräkning" hade undertecknats på samma sätt.

Av akten framgick inte om den gode mannen hade inhämtat överförmyndarens samtycke till att sälja AA:s fastighet och inte heller vilket underlag överförmyndaren hade haft för sin bedömning. Vidare saknades det i akten uppgift om varför CC inte hade beretts tillfälle att yttra sig. Inte heller framgick det om fastigheten på något sätt hade värderats eller om överförmyndaren annars hade särskilda kunskaper som gjorde det möjligt att bedöma om priset var skäligt utifrån AA:s intressen.

Det hade inte förekommit någon för försäljningen särskilt förordnad god man.

Granskning av årsräkning

Trots att fastigheten såldes i november 2002 fanns den inte upptagen som en tillgång i den årsräkning som inkom den 21 februari 2002. Däremot fanns

fastighetsskatt upptagen som en utgift under den aktuella perioden. Årsräkningen hade godkänts av överförmyndaren utan anmärkning.

Granskningen av överförmyndarens handlingar föranledde mig också att på eget initiativ ta upp ett ärende mot överförmyndaren om hanteringen av en begäran från CC om att få ta del av handlingar, dnr 2338-2003. Även i det ärendet fattas beslut i dag.

Överförmyndaren anmodades att yttra sig bl.a. över de omständigheter rörande fastighetsförsäljningen som inte framgick av akten, över det förhållandet att någon god man inte hade förordnats vid fastighetsförsäljningen och över att den årsräkning som inkom den 21 februari 2002 hade godkänts utan anmärkning, trots att fastigheten inte fanns med som en tillgång.

I remissvaret anförde överförmyndaren DD bl.a. följande.

Angående fastighetsförsäljningen vill jag anföra följande.

Den gode mannen BB inhämtade och fick samtycke till försäljning av fastigheten från mig. Jag grundade mitt samtycke till försäljningen på att AA:s ekonomiska situation skulle bli betydligt bättre.

En värdering av fastigheten gjordes på mitt initiativ av EE på Fölen redovisningsfirma. Fastigheten värderades till ca 425 000 kr. Den gode mannen hade också syfte att låta huset stå till AA:s förfogande för att hon ibland ska kunna komma ”hem”. Jag såg därför inte någon anledning till att utse en särskild god man i samband med fastighetsförsäljningen eftersom fastigheten skulle stanna kvar i familjen och att 430 000 kr är ett gott pris för fastigheten på en liten ort som denna samt att försäljningen grundade sig på att AA:s ekonomiska situation skulle förbättras. Något yttrande angående försäljningen inhämtades tyvärr inte från CC. Min bedömning var dock att detta skulle orsaka en betydande tidsförlust.

Angående granskningen av årsräkning vill jag anföra följande;

Den omständigheten att fastigheten inte var upptagen som en tillgång i årsräkningen är ett förbiseende från min sida. En ny blankett användes och utformningen av blanketten gjorde att detta misstag gjordes. Då fastighetens värde inte påverkade själva utfallet av årsräkningen glömde jag bort att påpeka felet för den gode mannen.

CC kommenterade remissvaret.

Sedan överförmyndarens akt i original hade begärts in noterades att bl.a. köpebrev och likvidavräkning, som överförmyndaren tidigare hade översänt i kopia, inte hade tillförts akten. I en förnyad remiss anmodades överförmyndaren att yttra sig över varför dessa handlingar inte fanns i akten. I remissvaret uppgav DD bl.a. att dessa handlingar, liksom kvitton m.m, förvarades av den gode mannen.

Jag har därefter fått veta att DD numera har avgått från sitt uppdrag som överförmyndare.

Bedömning

Av 14 kap. 11 § första stycket 3 föräldrabalken (FB) framgår att en god man får överlåta huvudmannens fasta egendom endast med överförmyndarens samtycke. Enligt tredje stycket i samma paragraf får samtycke lämnas endast om överlåtelser är lämplig med hänsyn till egendomens natur samt huvudmannens behov och samlade tillgångar.

Som ett underlag för överförmyndarens beslut i en sådan tillståndsfråga bör i allmänhet finnas bl.a. utredning om fastighetens värde i form av ett värderingsutlåtande utfärdat av en sakkunnig och opartisk person. Överförmyndaren skall ha ett sådant beslutsunderlag att han eller hon kan se till att priset inte understiger fastighetens värde och att villkoren för betalning och i övrigt för försäljningen är till huvudmannens fördel. Något generellt krav på att fastigheten skall bjudas ut på den öppna marknaden föreligger inte. (Jfr bl.a. JO 2002/03 s. 403.)

I 17 § förmyndarskapsförordningen (1995:379) regleras bl.a. vad som skall fogas till och antecknas i överförmyndarens akt rörande ett visst godmanskap. Enligt bestämmelsen skall samtliga handlingar som har getts in till överförmyndaren avseende godmanskapet bevaras och sammanföras i en akt. Till akten skall dessutom fogas kopior av skrivelser i ärendet samt anteckningar om sådana beslut och åtgärder av överförmyndaren som inte framgår av någon annan handling eller av registret.

Enligt vad överförmyndaren har uppgett i sitt remissvar hade visserligen den gode mannen inhämtat överförmyndarens samtycke till försäljningen av AA:s fastighet och fastigheten hade dessförinnan värderats. Varken överförmyndarens beslut i tillståndsfrågan eller det underlag som låg till grund för beslutet finns emellertid dokumenterat i överförmyndarens akt. Överförmyndaren har inte heller tillfört akten kopia av köpekontraktet eller likvidavräkningen.

Jag är mycket kritisk till att överförmyndaren i akten inte alls har dokumenterat sitt beslutsunderlag och beslut i tillståndsfrågan rörande försäljningen av AA:s fastighet. Denna brist medför att det saknas möjlighet att bedöma om överförmyndaren har haft nödvändigt underlag för att vid sitt ställningstagande kunna ta hänsyn till huvudmannens intressen. Eftersom JO inte brukar uttala sig om myndigheternas ställningstaganden i de sakfrågor som det ankommer på dem att avgöra, uttalar jag mig däremot inte i frågan om överförmyndarens beslut att lämna samtycke till försäljningen av AA:s fastighet är riktigt i sak.

I 16 kap. 9 § FB anges att överförmyndaren, före ett ställningstagande till om samtycke skall lämnas till en förvaltningsåtgärd av större vikt, skall bereda bl.a. huvudmannens närmaste släktingar tillfälle att yttra sig om det kan ske utan avsevärd tidsförlust. Till "förvaltningsåtgärd av större vikt" hör bl.a. överlåtelse av fast egendom. I sitt remissvar har överförmyndaren förklarat att hon inte beredde CC tillfälle att yttra sig över den tilltänkta fastighetsförsäljningen, eftersom hon

bedömde att det skulle medföra en betydande tidsförlust. I utredningen har det inte framkommit någon omständighet som utgör skäl för en sådan bedömning. Jag anser därför att CC borde ha beretts tillfälle att yttra sig.

I en situation där huvudmannen och den gode mannen har motstridiga intressen skall överförmyndaren enligt 11 kap. 2 § tredje stycket FB förordna en särskild god man i den angelägenheten. Ett sådant förordnande skall meddelas om det begärs av den gode mannen eller huvudmannen eller om det annars är lämpligt. Typiskt sett föreligger sådana intressekonflikter t.ex. vid överlåtelser mellan huvudmannen och den gode mannen. Överförmyndaren borde givetvis ha förordnat en god man att företräda AA vid fastighetsförsäljningen.

Sammanfattningsvis konstaterar jag att det förekommit flera allvarliga brister i överförmyndarens handläggning såvitt avser försäljningen av AA:s fastighet. Jag är mycket kritisk till överförmyndarens bristfälliga tillsyn över godmanskapet i den nu aktuella delen. Eftersom DD numera har avgått från sitt uppdrag som överförmyndare, finner jag inte skäl att ytterligare kommentera saken.

När det slutligen gäller överförmyndarens granskning av årsräkningen för perioden 15 oktober 2000 till 31 december 2001 finner jag det anmärkningsvärt att hon inte reflekterade över att den innehöll en utgiftspost avseende fastighetsskatt utan att någon fastighet fanns upptagen som en tillgång.

JO är inte behörig att pröva frågor om skadestånd.